

Okuloplastična kirurgija

oftalmologinja kirurginja Marija Ana Schwarzbartl Pfeifer, Očesni kirurški center dr. Pfeifer, Ljubljana

Oftalmologija, ki obravnava vse očesne bolezni, je kljub razmeroma majhnemu organu, očesu, močno razdeljena na manjša subspecialistična področja. Oftalmologi smo tako pretežno subspecializirani kirurgi, ne sicer vsi, na različnih majhnih področjih, kot na primer kirurgi za sprednji očesni segment (operacije sive mreže, glavkoma, transplantacije roženice ipd.) ali kirurgi za zadnji očesni segment (vitrektomije, operacije steklovine, kirurgija makule ipd.).

Eno od področij oftalmološke kirurgije je okuloplastična in rekonstruktivna kirurgija, kamor spada kirurgija orbite in periorbitalnih delov očesa, kirurgija vek, solznega sistema, lepotna očesna kirurgija in kirurgija tumorjev očesa.

V članku se bomo osredotočili na majhen del očesne kirurgije, torej okuloplastično kirurgijo. V Sloveniji je težava, da se na nenujne posege na tem področju (kar pa so praktično vsi razen TU) čaka okoli 3 leta na napotnico. Samoplačniško se sicer izvaja večino takih posegov, vsi pa ne.

Operacija malpozicije vek – lagoftalmusa, entropija in ektrropija

Uvihanje spodnje veke navznoter: entropija

(ponovitev), saj koža znova postane ohlapna in brez dobre opore zaradi izgube elastičnosti kože vek. Lagoftalmus pa je odmikanje celotne spodnje veke stran od zrkla, zato se oko solzi, je rdeče, draženo in pogosto stalno vneto. Tudi tu je operacija potrebna še prej, kot pride do nepopravljivih okvar na roženici. Pred kakršnim koli posegom intraokularno je zelo pomembno, da se očesna površina zdravi že pred načrtovanim posegom, zato je tudi take operacije dobro načrtovati vsaj nekaj mesecev pred načrtovano znotrajočesno operacijo.

Ko gre za nepravilno uvihanje spodnjih očesnih vek navznoter (entropija) ali navzven (ektrropija), to močno draži očesno površino in lahko povzroča tudi hude okvare roženice, kar lahko tudi trajno okvari vid. Sprememba se običajno pojavi v starosti, ko je koža na obrazu preveč in ni več napeta in elastična, lahko tudi po poškodbah ali predhodni operaciji. S kirurško korekcijo veke lahko težavo odstranimo, vendar je razmeroma visok odstotek recidivov

Uvihanje spodnje veke navzven: ektrropija

Operacija ptoze veke

Če se zgornja veke povesi na način, ki sicer ni normalen, to imenujemo ptoza veke. Pacienti zaradi ptoze izgubijo vid v zgornjem delu vidnega polja, kar lahko na začetku kompenzirajo z dvigom brade in obraza navzgor. Ptoza je lahko prirojena, torej prisotna že ob rojstvu, lahko pa do nje pride pozneje v življenju. Lahko se pojavi na obeh zgornjih vekah ali pa samo na eni zgornji vek. Vzroki za ptozo veke so lahko zelo različni, najpogostejše je ta posledica desinsercije ali slabega delovanja mišice m levator palpebre superior, lahko pa je tudi posledica kakšne mišične ali živčne bolezni, kjer je terapija pogosto težja. Pri operaciji zgornjo veke dvignemo, tako da pacient lahko spet normalno gleda, brez izpada v zgornji polovici vidnega polja.

Trihiza

Trepalnice na vekah običajno izraščajo navzven. Pri trihizah pa trepalnice vrasčajo navznoter in dražijo površino očesa. Ker je sprememba kronična, so posledice na roženici lahko hude, tako da lahko vodijo celo v razjedo roženice in posledično poslabšanje vida. Trepalnice lahko redno epiliramo z epilacijsko pinceto (pulumo), vendar pri tem lahko pride do zadrževanja roba veke, do kroničnega draženja veke in vse trših trepalnic. Lahko jih odstranimo z elektrokauterizacijo ali lasersko koagulacijo.

Prijavite se na e-novice

Prijava

Prijavite se na e-novice

Prijava

Prijavite se na e-novice

Prijava

Triliza

Rekonstruktivna očesna kirurgija po odstranitvi tumorja vek ali po travmi očesa

Ce je na vekli ali v bližini prisoten tumor, ga je treba izrezati. Pogosto gre za samo lokalno invaziven sicer maligni tumor kože, bazocelularni karcinom. Obstajajo tudi druge vrste tumorjev, ki jih najdemo tudi na vekah. Pomembno je, da tumor izrežemo v celoti, pri tem pa čim bolj očuvamo zdrav del veke. Pogosto je potrebno narediti rekonstrukcijo veke z režnjem ali prostim transplantatom, kjer si lahko pomagamo tudi s kožo druge sicer zdrave veke ali kože z drugih delov telesa, včasih pa je potrebno presaditi tudi sluznico, ki jo lahko vzamemo iz ust ali drugod.

Tudi pri travmah vek je postopek podoben. Končni rezultat je pogosto viden šele po več operacijah na vekah, saj težko že ob prvi rekonstrukciji dosežemo lep estetski in funkcionalno zadovoljiv rezultat.

Lezije vek

Obstaja več vrst lezij vek, ki jih je potrebno odstraniti ali iz estetskih ali iz medicinskih indikacij. Pogosto je potrebna ekscizija. Če gre za navaden ječmen (chalazion), se naredi zgolj incizija in s posebnim instrumentom izprazni vsebina. Poleg grejta je v tem primeru potrebno tudi antibiotično mazilo. Ječmena ne operiramo, ko je stanje akutno, vendar šele ko je vnetje umirjeno, ostane pa običajno kot proso veliko zrno, ki pa brez operacije ne bo izginilo. Običajno sicer predstavljajo zgolj estetsko težavo, če pa je večji, lahko povzroči tudi spremembo v dioptriji zaradi astigmatizma, ki ga povzroča.

Na zgornji in spodnji vekli se lahko pojavijo pecljate spremembe s širšim ali ožjim pecljem. To so papilomi, ki so pogosto virusnega izvora. Prav tako imamo na vekli lahko bradavice, ki pa se lahko tudi maligno spremenijo, posebno pri dolgotrajnem draženju, ko se baza bradavice maligno spremeni. Obe spremembi lahko kirurško odstranimo. Odstranitev se priporoča zgodaj, ko se papilomi ne razširijo še na druga mesta ali ko je bradavica še majhna.

**IZBULJENE OČI ALI RETRAKCIJA ZGORNJE VEKE LAHKO POLEG
ESTETSKEGA VIDEZA PACIENTA PUSTIJO TUDI TRAJNE POSLEDICE NA
ROŽENICI, KER SE OKO SUŠI ZARADI NEZMOŽNOSTI NORMALNEGA
UTRIPANJA IN ZAPIRANJA OČESA.**

Kirurgija orbite – orbitalni tumorji

Tumorje v orbiti se pogosto operira multidisciplinarno, skupaj z ORL ali nevrokirurškimi specialisti. Pri vsakem je potreben individualni pristop. Od velikosti tumorja in njegovega značaja (maligni ali benigni) pa so odvisni velikost posega in pooperativni izgled ter rehabilitacija. Vsekakor pa je to vedno težak in obsežen poseg.

Kirurgija pri ščitnični bolezni

V nekaterih primerih imajo pacienti z motnjami delovanja ščitnice tudi težave z očmi. Do takšnih sprememb prihaja zaradi nabiranja tekočine v strukturah okrog oči, predvsem v mišicah in mastnem tkivu v očesni votlini, kar vodi do protruzije oziroma izbuljenosti očesa ali do retrakcije zgornje veke. Spremembe v mišicah vodijo do motenj pri premikanju oči in nastanek diplopije (dvojnega vida). Izbuljene oči ali retrakcija zgornje veke lahko poleg estetskega videza pacienta pustijo tudi trajne posledice na roženici, ker se oko suši zaradi nezmožnosti normalnega utripanja in zapiranja očesa.

Težave se najprej poskusi zdraviti internistično. Če z zdravljenjem ni mogoče izboljšati stanja, se opravijo operacije vek in operacije na zunanjih očesnih mišicah. Pri operaciji se podaljšajo strukture veke, da bi se popravilo skrajšanje in nabiranje tkiva. Pri operaciji na očesnih mišicah se popravi škljenje in izboljša premičnost oči, ki so posledica izgube elastičnosti mišic.

Evisceracije in enukleacije očesa

Prijavite se na e-novice

Prijava

Prijavite se na e-novice

Prijava

Prijavite se na e-novice

Prijava

Prijavite se na e-novice

Vaš email naslov

Prijava

Če gre pri pacientu za boleče slepo oko, kar je v Sloveniji sicer izredno redko, vendar največkrat posledica glavkoma, tumorja ali poškodbe očesa, se lahko opravi izpraznitev očesne vrečke (evisceracija), vanjo pa se vstavi implantat. Ker so zunanje očesne mišice ohranjene in normalno delujoče, se tudi tako oko premika skupaj z drugim. Čez zašito vrečko z implantatom se potem vstavi lуска, v katero je narisano oko, ki je narisano ročno in mora biti čim bolj podobno drugemu pacientovemu očesu. Pogosto se sploh ne opazi, da ima pacient v resnici pretezo na enem očesu. Če pa gre za odstranitev celotnega očesa (enukleacija), je operacija večja in rehabilitacija težja.

Operacija na očesni vrečki

Po evisceraciji ali enukleaciji se lahko očesna vrečka počasi fibrozira, skrči, v tako vrečko proteza nekako ne gre več noter, takrat je potrebna reoperacija na očesni vrečki, ki je pogosto zelo težavna prav zaradi vedno novih brazgotin, ki ponovno nastajajo.

Kirurgija solzi

Operacije na solznem izvodilu

Oko in nos sta povezana z nežnim kanalčkom, ki služi za odtekanje viška solz v nos. Včasih pride zaradi pogostih vnetij, poškodb, prirojene zoženosti ipd. do zamašitve tega kanala. To stanje se manifestira s povečanim solzenjem (epifora) in okužbami solzne vrečke zaradi zastoja solz v njej. Če težav zaradi slabe prehodnosti solznih poti ne moremo rešiti z masažo solzne vrečke ali antibiotiki, je potreben poseg DCR (dakrocistorinostomija). Pri tem postopku se skozi solzni kanalček napelje silikonska cevka, ki ostane v kanalu okoli 6 mesecev. Ko se cevka odstrani, so poti solzam odprte, lahko pa pride do ponovnega zaprtja čez nekaj časa.

Lahko so solzni kanali zoženi že pri rojstvu. V tem primeru spet poskusimo z masažo vrečke in antibiotičnimi kapljicami, saj se velika večina solznih poti spontano odpre do 1 leta starosti otroka. Če pa se to ne zgodi, je potrebno sondiranje v splošni anesteziji.

Lahko gre samo za stenozo punktuma nazolakrimalis, kjer se tudi to lahko rešuje operativno.

Konjunktivalhalaza pa je pogost vzrok solzenja pri starejši populaciji, tudi tu se lahko pomaga z razmeroma enostavno in mnogo premalo izvajano operacijo.

Lepotna okuoplastična kirurgija

Blafaroplastika

Koža z leti postaja vse ohlapnejša, tanjša, kože je tudi preveč, podkožno maščevje lahko počasi plahni, vse to vodi v spremembo videza obraza. Če se to dogaja na vekah, ste videti utrujeni, lahko celo zalostni, saj se veke povesejo. Povešene veke običajno motijo zaradi utrujenega

videza, lahko pa povzročijo tudi izpad v vidnem polju, saj prekrivajo običajno zgornji zunanji del vidnega polja. Kadar pacienta povešenost vek moti, je čas za blafaroplastiko.

Preveč kože na zgornjih vekah, ki omejujejo vidno polje pacienta, zato je potreben poseg blafaroplastike.

Korekcija povešenih vek ali blafaroplastika je poseg, ki ga opravimo v lokalni anesteziji. Operacija traja okoli 1-2 uri. Pri operaciji s skalpelom ali laserskim nožem odrežemo odvečno kožo in gube kože na zgornjih vekah, lahko pa tudi na spodnjih. Vedno operiramo na obeh očeh simetrično, lahko samo obe zgornji vekli, lahko pa obe zgornji in obe spodnji vekli. Rez skrijemo v gubo kože, tako da je po operaciji praktično neviden, ko so oči odprte. Paziti je treba, da se ne odstrani preveč kože, saj so potem veke lahko preveč odprte. Paziti moramo tudi, da

ne spreminjamo obrazne podobe in da ne poškodujemo delov vek, ki so bistveni za produkcijo solznega filma na očeh.

Okrevanje po operaciji lahko traja 1-3 tedne, odvisno od posameznika in obsežnosti posega. Prvi dan po posegu svetujemo počitek, da oteklina okoli vek hitreje izzveni. Tudi spanje na hrbtu z nekoliko višjim vzglavjem pripomore k manjši oteklini okoli oči. Koža na vekli se celi hitro in po enem tednu je rana praktično zaceljena. Kontrolni pregled je običajno po enem tednu, ko odstranimo tudi šive kože, če še niso odpadli.

Ksantelazme vek

Rumenobelkaste lise, ki se pojavijo na spodnji ali zgornji vekli, pogosteje pri notranjem očesnem kotu vek, se imenujejo ksantelazme. To je maščobno tkivo, ki se nabira v sami koži. Pojavlja se pogosteje pri ljudeh z zvišano vrednostjo holesterola v krvi, lahko pa se pojavijo tudi pri sicer popolnoma zdravih ljudeh. Odstranjujemo jih z operacijo, pri kateri spremembe izrežemo in kožo zašijemo. Ker uporabljamo zelo majhne šive, je rez po operaciji pogosto neviden. Operacija poteka v lokalni anesteziji. Ksantelazme se lahko odstranjuje tudi lasersko, vendar je pri

nekoliko debelejših spremembah težko odstraniti vse v celoti, zato je laser primeren za manjše in povrhnje spremembe. Pogosto pa se ksantelazme ponavljajo na istem mestu ali v okolici že odstranjenih ksantelazem.

Xantelazme na spodnjih in zgornjih vekah.

Gubice okoli oči

Rodili smo se z gladko otroško mehko kožo. Ko smo bili otroci, so se mišice pod našo kožo krčile in omogočale izražanje čustev, občutja sreče in žalosti. S časom in stalnim izražanjem čustev naša koža izgublja svojo elastičnost in izrazne linije na obrazu ne izginejo več popolnoma, kar nas naredi starejše, kot se sami počutimo. Naša koža postane zemljevid stvari, ki smo jih počeli

in videli. Gubice nastanejo zaradi starosti, izpostavljanja soncu, prekomernega pitja alkohola, kajenja, slabe prehrane in dednosti. Očesne gubice običajno gladimo z večkratno aplikacijo botulinusnega toksina ali kožnimi filerji oziroma polnilili. Poseg je ambulanten, minimalno boleč, lahko pa pride do manjših hematov na mestu aplikacije. Taki manjši hematomi sicer niso nevarni, vendar običajno traja kar 1 teden, da popolnoma izginejo. Učinek botulinusnega toksina je sicer opazen običajno drugi dan, polnilil pa takoj. Pri polnilih je prvi in drugi dan po posegu pogosto prisotna manjša oteklina, ki hitro splahni. Če pacient noče nikomur povedati oziroma skriva, da je opravil tak poseg, se mu priporoča 1 teden bolniškega dopusta.

